ÖTLETGYŰJTEMÉNY

Praktikák, fogások, jó tanácsok, ötletek
a sajátos nevelési igényű gyermekek integrált neveléséhez

Készítette:
Badovszky Györgyi

ÖTLETGYŰJTEMÉNY

1. rész: Előzmények

A befogadó légkör megteremtése érdekében fontos, hogy ismerjük a gyermek előtörténetét, családi hátterét és fel kell készülnünk fogadására sajátos nevelési igényének megfelelően, hogy mikor az első nap óvodába érkezik biztonságos, szeretetteljes légkör fogadhassa. Néhány jó tanács, miket tehet a pedagógus a gyermek érkezését megelőzően:

- Hospitálás: abban az esetben, ha a gyermek már valamilyen közösségbe járt (pl.: Korai Fejlesztő, Pető Intézet, bölcsőde), akkor lehetősége van az óvodapedagógusnak megfigyelést végezni az adott intézményben. Elleshet módszereket, amit át tud ültetni saját csoportjába is, tapasztalatot gyűjthet a gyermek közösségben való viselkedéséről, valamint megfigyelheti, hogy mely játékokat kedveli, hogy majd fel tudja ezeket kínálni neki. Továbbá az ottani szakemberektől is kérhet segítséget pl. hogy mi az amit elvárhat a fejlődés bizonyos területein és mi az amit (még) nem. (Természetesen ez folyamatos konzultációt igényel, és összhangba hozható az óvoda saját gyógypedagógusának fejlesztési tervével.)

- Családlátogatás: otthoni környezetben felkeresni a gyermeket, ahol ő biztonságban érzi magát, így az ismerkedés is zökkenőmentesebb lehet. Apró ajándékkal kedveskedhet a pedagógus az újonnan érkező kisgyermeknek, ezzel is segítve a kapcsolat kialakulását. Különös jelentőséggel bírhat a látogatás, ha a gyermek például mozgáskorlátozott, mert megfigyelhető, hogy a család milyen változtatásokat eszközölt a mindennapok olajozottabb működéséhez.

- Szülő: egyfajta „használati utasítást” adhat a gyermekhez. Közvetítő lehet a szegregált vagy egyéb fejlesztő intézmény és az óvoda között.

- Dokumentumok: a gyermek érkezését megelőzően az anamnézis elkészítése, valamint a gyermek orvosi leleteinek fénymásolata, segít tájékozódni a gyermek betegségéről, fogyatékáról. Ha készült már a gyermekről a Szakértői és Rehabilitációs Bizottság által kiállított szakvélemény, akkor azt is kérje el, és felveheti a kapcsolatot a gyermekkel foglalkozó gyógypedagógussal, fejlesztőpedagógussal.

- Az érzékszervi fogyatékkal élő gyermekek esetében kiváló szaksegítséget kaphatunk a gyógypedagógusoktól (a magyar gyógypedagógia világhírű).

- Szakirodalom: ha már tudjuk, hogy a gyermeknek milyen deficitje van, akkor annak utána lehet nézni szakkönyvekben, és kellő kritikával akár az interneten is találhatóak hasznos cikkek, e-könyvek.

- Konzultáció: beszélgetés a témában jártas szakemberekkel – az óvoda (utazó)gyógypedagógusával, az intézményhez tartozó Nevelési Tanácsadóból kirendelt fejlesztőpedagógussal, és segítséget lehet kérni azoktól a kollégáktól, akiknek már korábban volt hasonló sajátos nevelési igénnyel rendelkező gyermek a csoportjában.

- Dajka: hogy jól működjön az óvónő és a dajka közös munkája, ahhoz őt is fel kell készítenie a pedagógusnak az SNI gyermek érkezésére. Az Óvodai nevelés országos alapprogramjának 2009. november 20-i módosítása szerint, a dajka és a gyermek kapcsolatát (is) pozitív attitűd, érzelmi töltés kell, hogy jellemezze, amihez elengedhetetlen feltétel, hogy a dajka is ismerje a sajátos nevelési igény jellemzőit.

2. rész: Kezdetek, beszoktatás

A beszoktatási idő, a néhány naptól akár több hétig is eltarthat, mire a gyermek biztonságban érzi magát az óvodában. Fontos felkészülnünk a gyermek fogadására és kell, hogy legyenek előismereteink róla, mert ezzel tudjuk segíteni őt abban, hogy jól érezze magát. Mit tud tenni ennek érdekében a pedagógus:

- Beszoktatási idő áthelyezése: érkezhet a gyermek pár héttel (akár egy hónappal) később, mint a többi újonnan érkező, s így jobban tud koncentrálni az SNI gyermek érkezésére.

- Szülős beszoktatás: van lehetőség a szülőtől is ellesni fogásokat a gyermek nevelhetősége és megismerése érdekében. A nevelési év elején lévő szülői értekezleten mesélhet SNI gyermekéről a többi szülőnek is.

3. rész: Beilleszkedés, közösségbe való befogadás

Pedagógusként fontos feladat, hogy a rá bízott csoport valamennyi tagja a közösség része legyen. Ha folyamatosan nyomköveti a csoport kapcsolati hálóját, akkor ezt tudatosan alakíthatja, formálhatja. A befogadó légkör kialakításához, illetve az SNI gyermek sajátos igényeihez való alkalmazkodáshoz, íme néhány ötlet:

- Sajátosságok: az SNI gyermeknek lehetnek „sajátos" igényei, ilyen például a hívókártyák[1] alkalmazása autista gyermek esetében. Ez kihelyezhető a csoportszobában, ha ezt a gyermek egyébként is használja máshol (pl. otthon, Korai Fejlesztő…). Akadálymentesített épület (nincsenek küszöbök, mindenhol kapaszkodók a fal mentén).

- Természetesség: az SNI gyermek ugyanolyan, mint bármelyik másik. Szeret játszani, mesét hallgatni… A gyermekeknek nincsenek előítéleteik, tehát nem is kell éreztetni a többi gyermekkel, hogy ő más, hiszen tulajdonképpen mindenki más. A pedagógus példát mutat, az SNI gyermek „furcsaságaira" a lehető legtermészetesebben reagál.

- Pozitív reakciók megerősítése: a pedagógus folyamatosan figyelje az SNI gyermek interakcióit a többi gyermekkel. Ha látja, hogy valamelyik kisgyermek „mintaszerűen" reagál az SNI gyermek „furcsaságára", akkor azt erősítse meg. Ezzel elősegíthető a befogadó légkör kialakítása.

- Népszerűsítés: ha az (SNI) gyermek a csoportközösség hálójában periférián helyezkedik el, akkor tudatosan törekednie kell az óvónőnek, hogy ez az állapot megszűnjön. Kiváltságként kaphat megbízatásokat az óvónőtől, továbbá a pedagógus mutathat olyan területet, amiben ő is kompetens például: az (SNI) gyermek behozhatja az öntözőkannában a vizet, ő foghatja az óvónő kezét, ő dobolhat a mozgásos játékban, hogy mikor kell megállni; bemutattathatunk az SNI gyermekkel olyan

[1] hívókártya: olyan előrejelző rendszer, ami segít megszokni és megérteni a változatos tevékenységeket, és elősegíti az önállóságot, rugalmasságot. (Őszi, 2010)

feladatokat, amiket biztosan ő is meg tud valósítani, esetleg ő a legjobb benne. Pl.: mozgássérült gyermek mutassa be a hossztengely körüli gurulást vagy a kúszásokat, mászásokat (természetesen ehhez fontos ismerni a gyermek képességeit).

- Érzékenyítő játékok: az SNI gyermeknek – ha valamilyen érzékszervi fogyatékossággal él – kifinomultabbá válhat más érzékszerve, ami effektív átveszi a hibás érzékszerv helyét. Játékötlet: tapintás útján állapítsák meg a gyerekek, hogy mi van a zsákban. A vak kisgyermek biztosan élen fog járni ebben a játékban. A szenzitív játékokkal közösségben is fejleszthetőek az SNI gyermekek. Játékötlet: beszédsérült gyermek esetében „fújó" játékokat játszhatunk pl.: ping-pong labda fújás; színes víz fújása szívószállal, mely a szemet gyönyörködteti.

- „Külön eljárások":

  - hallássérült gyermek esetében artikuláltan kell beszélnie a pedagógusnak

  - vak, illetve gyengén látó kisgyermek van a csoportban, akkor mindig mindennek ugyanott kell lennie.

  - hallásveszteség esetén tudni kell, hogy a gyermek melyik fülére nem hall vagy hall rosszabbul

  - hallókészülékkel élő gyermek teljesen másképp hall (minden hangot felerősít, s ebből kell tudnia az agynak szelektálnia…), és ezt meg kell tanulnia; a hallássérült gyermek hangos, mert rosszul hall

  - mozgássérült gyermekek esetében a vizuális tevékenységeket megelőzően egy előre betanult mozgássorozatot hajtanak végre, hogy bemelegítsék izomzatukat (nagymozgásoktól kezdve a finommozgásokig).

  - egy ötlet, hogyan oldható meg az SNI gyermek csoporton kívüli egyéni fejlesztése úgy, hogy ő se maradjon le a csoport közös tevékenységéről: a tervezett tevékenységet közvetlenül ebéd előtt tartja a pedagógus, így a fejlesztésen részt vevő gyermek is jelen lehet.

  - öltözködés: mozgássérült gyermek esetében, ha felső végtagjai mozognak, akkor például úgy tudja felvenni a nadrágját, hogy ha az övtartóba dugja az

ujját, akkor fel tudja húzni, s ha a hüvelykujját a nadrág korcába akasztja, akkor pedig le tudja húzni.

- Speciális eszközök alkalmazása:
  - mozgássérültek esetében: speciális székek (tudnak vele sétálni, és ha elfáradt, akkor le tud ülni); ülőpárnák (hogy ebédnél ők is hagyományos széken ülhessenek),
- Végcél – az önállóan élhető élet: az integrált nevelés lehetőséget biztosít az SNI gyermekek számára, hogy a társadalom részévé váljanak, megtalálják a helyüket. Ezért mindig csak annyit szabad neki segíteni, amennyire szüksége van, és ehhez nélkülözhetetlen a gyermeket körülvevő szakemberek csapatmunkája, folyamatos megbeszélése. Amiből csak tudja, vegye ki: a pedagógus legyen kreatív és találja meg a módját annak, hogyan tudja elvinni az evőeszközöket a gyermek (legyen egy kosár, amit a szájába vehet, tegye a tányérokat a hátára, a járókeretére).
- Reform-, illetve alternatív pedagógiai irányzatok ismerete, amelyek kapcsolódnak az SNI gyermekekhez és az integrációhoz, inklúzióhoz: pl. Maria Montessori kifejezetten sérült gyermekekhez alakította pedagógiai módszertanát.

4. rész: Támogatás

Ahhoz, hogy az együttnevelés eredményes legyen és az SNI gyermek fejlesztése szakszerűen történjen, elengedhetetlen a támogató szakmai segítség az óvodákban. Fontos a csapatmunka, hiszen az SNI gyermekkel foglalkozó szakemberek egy-egy „szeletkéjét” ismerik meg a gyermeknek, és a komplex fejlesztés érdekében lényeges az együttműködés. Kik segíthetik az óvodai nevelőmunkát:

- gyógypedagógusok
- fejlesztőpedagógusok
- utazótanárok – a nevelőtestületnek nem tagja, de a speciális megsegítésekhez szükség van az ő munkájára (pl.: ha az óvoda nem alkalmaz mozgásfejlesztő pedagógust, akkor van lehetősége utazótanárt fogadni)

- pszichológusok: átvállalhat lelki gondozást pl. tanácsadást, amivel az óvodapedagógus munkáját megkönnyíti; szülőcsoportok vezetése
- pedagógiai asszisztensek: segítik az óvónő munkáját
- önkéntesek, közhasznú munkatárs: eggyel több felnőtt a csoportban. Fel lehet venni a kapcsolatot a Munkaügyi Központtal, valamint vallási felekezetekkel, akikkel együttműködve minimális költséggel alkalmazhatóak. Törvényi szabályozás van erre vonatkozóan.